Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
NICHOLAS EMILIOU
föredraget den 4 maj 2023 [1]

Mål C-819/21

Staatsanwaltschaft Aachen
ytterligare deltagare i rättegången:
MD

(begäran om förhandsavgörande från Landgericht Aachen (Regionala domstolen i Aachen, Tyskland))

”Begäran om förhandsavgörande – Rambeslut 2008/909/RIF – Straffrättsligt samarbete – Fängelsedom som meddelats i en medlemsstat i vilken domstolsväsendet enligt den verkställande medlemsstaten inte längre garanterar rätten till en rättvis rättegång – Möjlighet att vägra att verkställa en utländsk dom”

I. Inledning

1. MD är en polsk medborgare som av Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Distriktsdomstolen i Szczecin-Prawobrzeże, Polen) ådömdes ett fängelsestraff på sex månader. Den ursprungligen uppskjutna verkställigheten av domen återkallades därefter av samma domstol och i syfte att verkställa domen utfärdade Sąd Okregowy Szczecin (Regiondomstolen i Szczecin, Polen) en europeisk arresteringsorder på grundval av vilken MD greps i Tyskland. De tyska myndigheterna vägrade emellertid att verkställa den europeiska arresteringsordern av det skälet att MD var varaktigt bosatt i Tyskland. Den behöriga polska domstolen begärde därför, i enlighet med den ordning som har inrättats genom rambeslut 2008/909/RIF, [2] att de tyska myndigheterna skulle verkställa det straff som hade ådömts MD.

2. Landgericht Aachen (Regionala domstolen i Aachen, Tyskland), som är hänskjutande domstol i förevarande mål, vill få klarhet i huruvida den kan avslå en sådan begäran, med beaktande av den situation som har uppkommit till följd av de kontroversiella reformerna av domstolsväsendet i Polen, vilka har gett upphov till flera domar från EU-domstolen. Nämnda situation gör att den hänskjutande domstolen är tveksam till huruvida MD:s rätt till en rättvis rättegång kan anses ha garanterats i ett sammanhang där allmänna brister enligt den hänskjutande domstolen påverkar rättsstatsprincipen och oavhängigheten hos domstolarna i den medlemsstaten.

[1] Originalspråk: engelska.

[2] Rådets rambeslut av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen (EUT L 327, 2008, s. 27), i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, 2009, s. 24) (nedan kallat rambeslut 2008/909).

3. Den hänskjutande domstolen vill mer specifikt få klarhet i huruvida den praxis från EU-domstolen avseende rambeslutet om en europeisk arresteringsorder [3] enligt vilken det är möjligt att, förutom på grund av de skäl som uttryckligen föreskrivs i det rambeslutet, i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, om det efter en prövning i två steg (vilken förklaras och diskuteras i detta förslag till avgörande) framgår att verkställighet av arresteringsordern skulle resultera i en verklig risk för kränkning av den grundläggande rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 47 andra stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), [4] är tillämplig på den ordning med ömsesidigt erkännande som har inrättats genom rambeslut 2008/909. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i under vilka villkor en sådan prövning i så fall ska göras och vilken tidpunkt det är lämpligt att utgå från vid prövningen.

II. Tillämpliga bestämmelser

4. I artikel 47 andra stycket första meningen i stadgan anges att ”[v]ar och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag”.

5. I artikel 3.4 i rambeslut 2008/909 anges att rambeslutet ”ska inte påverka skyldigheten att iaktta de grundläggande rättigheter och de grundläggande rättsprinciper som återges i artikel 6 [FEU]”.

6. I artikel 4.1 a–c i det rambeslutet anges tre olika kategorier av verkställande medlemsstater till vilka en begäran om erkännande av en dom och verkställighet av en påföljd kan översändas. Dessa är a) den medlemsstat där den dömda personen är medborgare och där han eller hon bor, eller b) den medlemsstat där han eller hon är medborgare och till vilken medlemsstat – som dock inte får vara den stat där han eller hon bor – den dömda personen kommer att utvisas eller avvisas när han eller hon friges efter verkställigheten av påföljden på grund av ett utvisnings- eller avvisningsbeslut eller ett annat beslut om avlägsnande som ingår i domen eller i ett rättsligt eller ett administrativt beslut eller någon annan åtgärd som vidtas till följd av domen, eller c) annan medlemsstat än sådan medlemsstat som avses i a eller b, vars behöriga myndigheter samtycker till att få domen och intyget översänt till den medlemsstaten.

7. I artikel 8.1 anges att ”[d]en behöriga myndigheten i den verkställande staten ska erkänna en dom som har översänts i enlighet med artikel 4 och i enlighet med förfarandet i artikel 5 och omedelbart vidta alla nödvändiga åtgärder för verkställighet av påföljden, såvida inte denna myndighet beslutar att åberopa något av skälen för att vägra erkännande eller verkställighet enligt artikel 9”.

8. I artikel 9.1 a–l i rambeslut 2008/909 anges skälen för att ”[d]en behöriga myndigheten i den verkställande [medlemsstaten] får vägra att erkänna domen och verkställa påföljden”.

[3] Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1), i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, 2009, s. 24) (nedan kallat rambeslutet om en europeisk arresteringsorder).

[4] Se, särskilt, dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586) (nedan kallad domen i målet Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet)).

III. Bakgrund, det nationella målet och tolkningsfrågorna

9. MD är en polsk medborgare som är varaktigt bosatt i Tyskland. Den 7 augusti 2018 dömde Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Distriktsdomstolen i Szczecin-Prawobrzeże, Polen) honom till ett fängelsestraff på sex månader och sköt upp verkställigheten av straffet med prövotid (nedan kallat den ursprungliga domen). MD närvarade inte vid rättegången.

10. Genom beslut av den 16 juli 2019 återkallade samma domstol uppskovet och förordnade om verkställighet av fängelsestraffet.

11. Den 17 december 2020 beslutade Generalstaatsanwaltschaft Köln (Allmänna åklagarmyndigheten i Köln, Tyskland) att inte verkställa den europeiska arresteringsorder som hade utfärdats av Sąd Okregowy Szczecin (Regiondomstolen i Szczecin, Polen), på grund av att MD var varaktigt bosatt i Tyskland och hade invänt mot att överlämnas till de polska myndigheterna. Av handlingarna i målet framgår att detta beslut grundades på artikel 4.6 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. [5]

12. Den 26 januari 2021 sände Sąd Okregowy Szczecin (Regiondomstolen i Szczecin, Polen) en bestyrkt kopia av den ursprungliga domen, tillsammans med det intyg som avses i artikel 4 i rambeslut 2008/909, till Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Allmänna åklagarmyndigheten i Berlin, Tyskland) i syfte att det ådömda fängelsestraffet skulle verkställas. Dessa handlingar översändes till Staatsanwaltschaft Aachen (Allmänna åklagarmyndigheten i Aachen, Tyskland), som är territoriellt behörig.

13. Efter att ha hört MD och eftersom den ansåg att villkoren för verkställighet av fängelsestraffet i fråga var uppfyllda, begärde Allmänna åklagarmyndigheten i Aachen att Landgericht Aachen (Regionala domstolen i Aachen, Tyskland) skulle verkställa den ursprungliga domen tillsammans med beslutet om återkallande av den uppskjutna verkställigheten av straffet och föreskriva ett fängelsestraff på sex månader.

14. Den hänskjutande domstolen vill emellertid få klarhet i om den kan vägra att erkänna domstolsbesluten i fråga och vägra att verkställa det ådömda straffet, eftersom den anser att objektiva, tillförlitliga, exakta och vederbörligen aktualiserade uppgifter om situationen inom domstolsväsendet i Polen tyder på att det finns skäl att tro att de förhållanden som rådde vid den tidpunkt då den ursprungliga domen och beslutet om återkallande antogs var (och fortfarande är) oförenliga med rättsstatsprincipen, som stadfästs i artikel 2 FEU, och kravet på oavhängiga domstolar, som utgör kärnan i MD:s grundläggande rätt till en rättvis rättegång enligt artikel 47 andra stycket i stadgan.

15. Den hänskjutande domstolen har i detta sammanhang hänvisat till kommissionens förslag om fastslående av att det finns en klar risk för att Republiken Polen allvarligt åsidosätter rättsstatsprincipen [6] samt till den praxis avseende de polska domstolarnas oavhängighet som har

[5] I beslutet om hänskjutande anges att beslutet grundades på artikel 83b.2 [led 2] i Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Lagen om ömsesidigt internationellt samarbete i brottmål). Den aktuella situationen faller således, såsom kommissionen likaså påpekat, under artikel 4.6 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. Enligt den bestämmelsen är det möjligt att vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder som har utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff, om den eftersökte uppehåller sig i, är medborgare eller bosatt i den verkställande medlemsstaten och denna stat åtar sig att själv verkställa detta straff enligt sin nationella lagstiftning.

[6] Europeiska kommissionens förslag till rådets beslut om fastslående av att det finns en klar risk för att Republiken Polen allvarligt åsidosätter rättsstatsprincipen, COM(2017) 835 final.

antagits av EU-domstolen,[7] av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och av de nationella domstolarna. Den har också fäst uppmärksamheten på flera fall där de polska myndigheterna har ansett att de inte är bundna av unionsrättens företräde.

16. Mot denna bakgrund beslutade Landgericht Aachen (Regionala domstolen i Aachen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1. Får domstolen i den verkställande medlemsstaten som ska fatta beslut om verkställighetsförklaring, med stöd av artikel 3.4 i [rambeslut 2008/909], jämförd med artikel 47.2 i [stadgan], vägra att erkänna en dom från en [annan] medlemsstat och verkställa påföljden enligt denna dom i enlighet med artikel 8 i [rambeslut 2008/909], om det finns omständigheter som tyder på att förhållandena i denna medlemsstat, vid tidpunkten för meddelandet av denna dom, som ska verkställas, eller övriga följdbeslutet i samband därmed, är oförenliga med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, på grund av att domstolsväsendet i denna medlemsstat inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen som stadfästs i artikel 2 FEU?

2. Får domstolen i den verkställande medlemsstaten som ska fatta beslut om verkställighetsförklaring, med stöd av artikel 3.4 i [rambeslut 2008/909], jämförd med rättsstatsprincipen som stadfästs i artikel 2 FEU, vägra att erkänna en dom från en [annan] medlemsstat och verkställa påföljden enligt denna dom i enlighet med artikel 8 i [rambeslut 2008/909], om det finns omständigheter som tyder på att domstolsväsendet i denna medlemsstat, vid tidpunkten för beslutet om verkställighetsförklaring, inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen som stadfästs i artikel 2 FEU?

3. Om fråga 1 besvaras jakande:

Ska domstolen i den verkställande staten i ett andra skede pröva huruvida de förhållanden som inte är förenliga med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång konkret har varit till nackdel för den dömde i det enskilda fallet, innan den vägrar erkänna domen som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat och verkställa påföljden enligt denna dom med stöd av artikel 3.4 i [rambeslut 2008/909] jämförd med artikel 47.2 i stadgan till följd av att det finns omständigheter som tyder på att förhållandena i denna medlemsstat är oförenliga med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, på grund av att domstolsväsendet i denna medlemsstat inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen?

4. För det fall att fråga 1 och/eller fråga 2 besvaras nekande och det inte ankommer på de nationella domstolarna utan på EU-domstolen att fastställa huruvida förhållandena i en medlemsstat är oförenliga med rätten till en rättvis rättegång till följd av att domstolsväsendet i denna medlemsstat inte längre fungerar enligt rättsstatsprincipen:

Var domstolsväsendet i Republiken Polen förenligt med rättsstatsprincipen enligt artikel 2 FEU den 7 augusti 2018 och/eller den 16 juli 2019, respektive är domstolsväsendet i Republiken Polen för närvarande förenligt med rättsstatsprincipen enligt artikel 2 FEU?”

[7] Domen i målet Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet), dom av den 5 november 2019, kommissionen/Polen (Allmänna domstolars oavhängighet) (C-192/18, EU:C:2019:924), dom av den 19 november 2019, A. K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen) (C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982), dom av den 2 mars 2021, A. B. m.fl. (Tillsättning av domare vid Högsta domstolen – Rättsmedel) (C-824/18, EU:C:2021:153), dom av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinära förfaranden gentemot domare) (C-791/19, EU:C:2021:596), dom av den 2 mars 2021, A. B. m.fl. (Tillsättning av domare vid Högsta domstolen – Rättsmedel) (C-824/18, EU:C:2021:153), och dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl. (C-748/19 till C-754/19, EU:C:2021:931), samt det pågående målet C-204/21, kommissionen/Polen.

17. Skriftliga yttranden har inkommit från den nederländska och den polska regeringen och från Europeiska kommissionen. Dessa intervenienter har också svarat på den fråga som EU-domstolen ställt till dem.

IV. Bedömning

18. Den hänskjutande domstolen har ställt sina fyra frågor för att få klarhet i huruvida och under vilka omständigheter – förutom på grund av de skäl som uttryckligen föreskrivs i rambeslut 2008/909 – den i undantagsfall kan vägra att erkänna en dom som, i enlighet med den ordning som inrättats genom detta rambeslut, har översänts till den för verkställighet av ett fängelsestraff, när tillämpning av den ordningen i grund och botten skulle innebära att den skulle tolerera en tidigare kränkning av rätten till en rättvis rättegång. Kränkningen i fråga följer enligt den hänskjutande domstolen av de allmänna brister som påverkar oavhängigheten hos domstolarna i den utfärdande medlemsstaten och som gör det omöjligt att vederbörligen garantera rätten till en rättvis rättegång.

19. För att inleda min bedömning kommer jag först att göra några preliminära påpekanden om sammanhanget för begäran om förhandsavgörande och dess innehåll (A). Därefter kommer jag att behandla de frågor som har ställts, genom att först ta upp det oskrivna skäl för att i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder som EU-domstolen har fastställt i samband med rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och som har inspirerat förevarande begäran om förhandsavgörande, vilken specifikt avser rambeslut 2008/909 (B). Därefter kommer jag att bedöma huruvida och i vilken utsträckning detta oskrivna skäl kan överföras på sistnämnda rambeslut, som utgör ett ytterligare verktyg för straffrättsligt samarbete inom Europeiska unionen och med avseende på vilket denna fråga nu för första gången har uppkommit vid EU-domstolen (C). Slutligen kommer jag att behandla frågan om vilken tidpunkt som det är lämpligt att utgå från vid tillämpningen av detta oskrivna skäl gällande undantagsfall (D).

A. Preliminära påpekanden om sammanhanget för och innehållet i begäran om förhandsavgörande

20. Förevarande begäran om förhandsavgörande rör, som jag redan har påpekat, tillämpningen av rambeslut 2008/909. Detta instrument har antagits inom området med frihet, säkerhet och rättvisa, som regleras av principen om ömsesidigt erkännande och grundar sig på det ömsesidiga förtroende som medlemsstaterna ska ha för de andra medlemsstaternas straffrättsliga system.[8] Detta ömsesidiga förtroende innebär kort sagt att var och en av medlemsstaterna har en skyldighet att utgå från att alla de andra medlemsstaterna iakttar unionsrätten, inbegripet de grundläggande rättigheter som garanteras däri.[9]

[8] Se, för ett liknande resonemang, yttrande 2/13 (Unionens anslutning till Europakonventionen) av den 18 december 2014 (EU:C:2014:2454, punkt 191 och där angiven rättspraxis).

[9] Se, exempelvis, dom av den 22 februari 2022, Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten) (C-562/21 PPU och C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkterna 40 och 41 och där angiven rättspraxis) (nedan kallad domen i målet Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten)).

21. Av dessa korta påpekanden följer att rambeslut 2008/909 regleras av samma allmänna underliggande principer som, i den del som är relevant i förevarande mål, rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. [10]

22. Som det förklaras närmare nedan bygger rambeslutet om en europeisk arresteringsorder på skyldigheten att verkställa sådana order, med förbehåll endast för de uttömmande förtecknade skälen för att vägra verkställighet. Samtidigt har domstolen klargjort att verkställigheten av en europeisk arresteringsorder inte får utsätta den berörda personen för en verklig risk för kränkning av vissa av hans eller hennes grundläggande rättigheter som garanteras i stadgan. Inte heller får sådan verkställighet, såsom slagits fast senare, tolerera kränkningar som tidigare skett. För att förhindra att sådana situationer uppstår har domstolen fastställt ett ytterligare och oskrivet skäl för att vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, vilket dock endast kan tillämpas under exceptionella omständigheter.

23. För att avgöra huruvida exceptionella omständigheter föreligger har domstolen utarbetat en prövning i två steg som ska utföras av respektive nationella behöriga myndighet. Denna prövning innebär kort sagt att det i ett *första* steg ska avgöras huruvida det förekommer systembrister eller allmänna brister i den utfärdande medlemsstaten, vilka kan påverka den grundläggande rättigheten i fråga. Om så är fallet, ska det i ett *andra* steg kontrolleras huruvida dessa systembrister eller allmänna brister skapar en verklig risk för kränkning av den grundläggande rätten i fråga eller huruvida de redan på ett konkret sätt har påverkat denna rättighet.

24. Jag begriper att det är likheten mellan de principer som ligger till grund för det rättsliga samarbetet inom ramen för rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, å ena sidan, och rambeslut 2008/909, å andra sidan, som har föranlett den hänskjutande domstolen ställa sig frågan huruvida det ovannämnda oskrivna skälet också är tillämpligt i samband med sistnämnda rambeslut. Jag begriper också att vissa skillnader mellan de båda instrumenten har föranlett den hänskjutande domstolen att undra huruvida nämnda skäl är tillämpligt på samma sätt.

25. Förutom den huvudsakliga och implicita frågan om huruvida det oskrivna skäl för att i undantagsfall vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder, som har fastställts i domstolens praxis avseende rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, är tillämpligt, har den hänskjutande domstolen uttryckligen eller underförstått ställt fyra specifika frågor som kan läggas fram på följande sätt.

26. För det första vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida det är möjligt att begränsa den prövning i två steg som krävs för tillämpning av det oskrivna skäl för undantagsfall som är i fråga till endast det första steget, eller huruvida det, innan verkställighet av den dom som meddelats av domstolen i den andra medlemsstaten vägras, också är nödvändigt att genomföra det andra steget och kontrollera huruvida de identifierade bristerna vad gäller oavhängigheten hos domstolarna i den utfärdande medlemsstaten påverkade MD:s grundläggande rätt till en rättvis rättegång (den tredje frågan i förening med den första och den andra frågan).

27. Under de särskilda omständigheterna i förevarande mål är den hänskjutande domstolen för det andra osäker på vilken tidpunkt den ska utgå från när denna prövning görs: ska den utgå från den tidpunkt då den ursprungliga fällande domen meddelades eller den tidpunkt då den

[10] I samband med rambeslut 2008/909 se, för ett liknande resonemang, skäl 5 i rambeslutet och *Kommissionens tillkännagivande – Handbok om överförande av dömda personer och översändande av fängelsedomar i Europeiska unionen* (EUT C 403, 2019, s. 2), punkt 1.2.

uppskjutna verkställigheten av straffet återkallades (den första frågan), eller ska den utgå från den tidpunkt då den verkställande myndigheten har att besluta om erkännande av domen och verkställighet av straffet (den andra frågan).

28. Slutligen är det oklart för den hänskjutande domstolen huruvida det ankommer på den nationella domstolen att bedöma den rådande situationen vad gäller domstolsväsendet i den utfärdande medlemsstaten, eller huruvida detta är en fråga som rör ”tolkningen av fördragen” och som det ankommer på EU-domstolen att bedöma. I sistnämnda fall vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida domstolsväsendet i fråga var förenligt med rättsstatsprincipen vid de relevanta tidpunkterna (den fjärde frågan).

29. I följande avsnitt kommer jag att behandla dessa frågor tillsammans genom att inledningsvis erinra om bakgrunden till det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, varefter jag kommer att behandla dess tillämplighet och villkoren för dess tillämpning inom ramen för rambeslut 2008/909, inbegripet, avslutningsvis, den tidpunkt som det är lämpligt att utgå från vid tillämpningen av det.

B. Det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder

30. Domstolen införde det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder i domen i målet Aranyosi och Căldăraru,[11] i vilken ett överlämnande av de berörda personerna ansågs medföra en risk för att dessa personer skulle utsättas för en kränkning av det absoluta förbudet mot omänsklig eller förnedrande behandling[12] på grund av systembrister i förhållandena under frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten.

31. I det sammanhanget erinrade domstolen om att medlemsstaterna i princip är skyldiga att verkställa en europeisk arresteringsorder,[13] med förbehåll endast för de fall då verkställighet ska eller får vägras, vilka är uttömmande uppräknade i artiklarna 3, 4 och 4a i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. Inget av de skäl som anges i dessa bestämmelser förelåg i den aktuella situationen. Domstolen fann emellertid att verkställighet av en europeisk arresteringsorder också får vägras under exceptionella omständigheter, då det *för det första* har konstaterats att det föreligger systembrister eller allmänna brister som kan påverka skyddet av en grundläggande rättighet och *för det andra* finns grundad anledning att tro att den person som berörs av en europeisk arresteringsorder kommer att löpa en verklig risk för kränkning av den grundläggande rättigheten i fråga om han eller hon överlämnas.[14]

32. Domstolen bekräftade tillämpningen av denna oskrivna grund för att i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, och av den prövning i två steg som den grundar sig på, i domen i målet Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet), i samband med den grundläggande rätten till en rättvis rättegång vid en oavhängig domstol, vilken föreskrivs i artikel 47 andra stycket i stadgan. Av den domen följer att den verkställande rättsliga myndigheten får avstå från att vidta åtgärder med anledning av en europeisk arresteringsorder,

[11] Dom av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru (C-404/15 och C-659/15 PPU, EU:C:2016:198) (nedan kallad domen i målet Aranyosi och Căldăraru).

[12] Vilket föreskrivs i artikel 4 i stadgan.

[13] I enlighet med artikel 1.2 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder.

[14] Domen i målet Aranyosi och Căldăraru, punkterna 94 och 104. Se även dom av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Förhållanden under frihetsberövanden i Ungern) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589), och dom av den 15 oktober 2019, Dorobantu (C-128/18, EU:C:2019:857).

om den, *för det första*, på basen av objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter om hur domstolssystemet fungerar i den utfärdande medlemsstaten, konstaterar att det föreligger en verklig risk för en kränkning av den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, som hänger samman med den bristande oavhängigheten hos domstolarna i den medlemsstaten till följd av systembrister eller allmänna brister och det, *för det andra*, under omständigheterna i det aktuella fallet, finns grundad anledning att tro att den eftersökta personen skulle utsättas för en sådan risk efter att ha överlämnats. [15]

33. I domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet) [16] och domen i målet Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten) [17] bekräftade domstolen att även om den nationella domstolen har konstaterat att det första villkoret i tvåstegsprövningen är uppfyllt, är det *ändå* nödvändigt att vidta det andra steget och bedöma de särskilda omständigheterna i det aktuella fallet.

34. Även om tillämpningen av det oskrivna skälet för att vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder ursprungligen prövades mot bakgrund av faktiska omständigheter som gjorde att det var relevant att endast beakta en *framtida* kränkning av den grundläggande rättigheten i fråga (”verklig risk”), klargjorde domstolen emellertid att detta skäl även är tillämpligt i situationer där det föreligger bevis för en *tidigare* kränkning (då den europeiska arresteringsordern har utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff som ådömts i ett straffrättsligt förfarande som på ett konkret sätt påverkats av de identifierade systembristerna eller allmänna bristerna vad gäller oavhängigheten hos domstolarna i den utfärdande medlemsstaten). [18]

C. Det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder och rambeslut 2008/909

35. Innan jag går in på den huvudsakliga frågan om huruvida det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder också är tillämpligt, efter nödvändig anpassning, i samband med rambeslut 2008/909 (2), ska jag kommentera huruvida en sådan prövning ens är relevant i den situation som avses i det nationella målet. En sådan prövning är nämligen relevant endast om den hänskjutande domstolen befinner sig i en situation där den enligt bestämmelserna i rambeslut 2008/909 är ålagd en *skyldighet* att erkänna domen och verkställa straffet i fråga (1).

15 Domen i målet Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet), punkterna 61 och 68.

16 Dom av den 17 december 2020, Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet) (C-354/20 PPU och C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, särskilt punkterna 60 och 61) (nedan kallad domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet)).

17 Domen i målet Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten), punkt 66.

18 Ibid., punkterna 83, 86 och 102. Såsom den nederländska regeringen har påpekat meddelades den domen efter det att begäran om förhandsavgörande i förevarande mål hade lämnats in den 30 december 2021. Se, emellertid, även domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet), punkt 68.

1. Huruvida det föreligger en skyldighet att erkänna domen och verkställa straffet

36. Det ska erinras om att det oskrivna skäl för att i undantagsfall vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder utvecklades för att förhindra en verklig risk för kränkning av vissa grundläggande rättigheter som skyddas av stadgan (eller för att förhindra att en sådan kränkning tolereras i efterhand) och att detta skäl, om ett sådant behov fastställs, medför ett undantag från *skyldigheten* att verkställa en europeisk arresteringsorder.

37. För att detta skäl ska vara relevant i samband med rambeslut 2008/909 måste det således fastställas att den verkställande myndigheten befinner sig i en situation där den har en skyldighet att erkänna den dom som har översänts till den och att verkställa det straff som ådömts genom den domen. Inte alla fall som omfattas av detta rambeslut föranleder emellertid en sådan skyldighet.

38. I rambeslut 2008/909 görs nämligen åtskillnad mellan olika situationer, beroende på förhållandet mellan den dömda personen i fråga och den medlemsstat till vilken begäran om erkännande har sänts.

39. Enligt artikel 4.1 i rambeslut 2008/909 får den utfärdande medlemsstaten översända en begäran om erkännande till a) den medlemsstat där den dömda personen är medborgare och där han eller hon bor, b) den medlemsstat där han eller hon är medborgare och till vilken medlemsstat, som dock inte får vara den stat där han eller hon bor, den dömda personen kommer att utvisas eller avvisas när han eller hon har avtjänat sitt straff, eller c) annan medlemsstat ”vars behöriga myndigheter samtycker till att få domen och intyget översänt till den medlemsstaten”.

40. I de två första scenarierna föreligger med andra ord en skyldighet att erkänna domen och verkställa straffet i fråga, medan det i det tredje scenariot behövs ett samtycke som kanske ges eller också inte.[19] Detta tredje scenario innebär följaktligen inte i sig en skyldighet att bevilja en begäran om erkännande.

41. Beslutet om hänskjutande innehåller information om att MD är medborgare i den utfärdande medlemsstaten och bosatt i den verkställande staten. Uppgifterna tyder på, med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning, att MD inte (även) är medborgare i den sistnämnda staten. Den åtskillnad som görs i artikel 4.1 i rambeslutet 2008/909 upphör emellertid enligt min mening att vara relevant när begäran om erkännande har framställts till följd av att verkställighet av en europeisk arresteringsorder har vägrats enligt artikel 4.6 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. Enligt denna bestämmelse får den verkställande medlemsstaten, som jag redan har erinrat om, vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder endast om den åtar sig att verkställa straffet i fråga.[20]

[19] Som det också förklaras i *Kommissionens tillkännagivande – Handbok om överförande av dömda personer och översändande av fängelsedomar i Europeiska unionen* (EUT C 403, 2019, s. 2) (nedan kallad handboken om överförande), punkterna 2.3.4 och 2.5. Enligt artikel 4.7 i rambeslut 2008/909 får medlemsstaterna emellertid avstå från kravet på samtycke i de situationer som anges i den bestämmelsen.

[20] Se fotnot 5 ovan. Denna bestämmelse i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder har samma syfte som artikel 3.1 i rambeslut 2008/909, nämligen att underlätta den dömda personens sociala återanpassning. Se dom av den 13 december 2018, Sut (C-514/17, EU:C:2018:1016, punkt 33 och där angiven rättspraxis).

42. Av handlingarna i målet framgår att detta är precis den situation som avses i det nationella målet [21] och som allmänt återspeglas i artikel 25 i rambeslut 2008/909, där det anges att ”bestämmelserna i det här rambeslutet [ska] i tillämpliga delar, i den utsträckning de är förenliga med bestämmelserna i [rambeslutet om en europeisk arresteringsorder], gälla vid verkställighet av påföljder i de fall där en medlemsstat åtar sig att verkställa påföljden enligt artikel 4.6 i [rambeslutet om en europeisk arresteringsorder]”.

43. Jag anser att om den verkställande medlemsstaten skulle ha möjlighet att vägra att erkänna en dom med stöd av artikel 4.1 c i rambeslut 2008/909, efter att ha vägrat att verkställa en europeisk arresteringsorder med stöd av artikel 4.6 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, skulle detta resultera i en situation som är oförenlig med sistnämnda rambeslut. [22] Jag anser därför att när begäran om erkännande och verkställighet framställs i detta specifika sammanhang lämnas inget utrymme för skönsmässig bedömning, även om den aktuella situationen i annat fall skulle omfattas av det scenario med skönsmässig bedömning som anges i artikel 4.1 c i rambeslut 2008/909. [23]

44. Under dessa omständigheter ska det undersökas närmare huruvida och under vilka villkor det oskrivna skäl för undantagsfall som anges ovan är tillämpligt inom ramen för detta rambeslut.

2. Huruvida det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder är tillämpligt inom ramen för rambeslut 2008/909

45. Vid bedömningen av denna fråga ska det *för det första* erinras om mitt tidigare påpekande om att rambeslut 2008/909, på samma sätt som rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, är ett instrument inom området med frihet, säkerhet och rättvisa.

46. *För det andra* grundar sig rambeslut 2008/909, som jag redan har påpekat, precis som rambeslutet om en europeisk arresteringsorder på principen om ömsesidigt erkännande, vilken i sin tur bottnar i det ömsesidiga förtroende som medlemsstaterna måste ha för varandras straffrättsliga system. Detta ömsesidiga förtroende innebär att var och en av medlemsstaterna har en skyldighet att, utom under exceptionella omständigheter, utgå från att alla de andra medlemsstaterna iakttar unionsrätten och de grundläggande rättigheter som erkänns i unionsrätten. [24]

[21] Se punkt 11 och fotnot 5 ovan.

[22] Denna tolkning bekräftas av strukturen i det standardformulär som återges i bilaga I till rambeslut 2008/909, vilket ska översändas till den verkställande medlemsstaten tillsammans med den dom som ska erkännas. I ruta g i formuläret ska den utfärdande myndigheten ange vilka av de scenarier som avses i artikel 4.1 i rambeslut 2008/909 (vilka beskrivs i punkt 39 ovan) som föreligger. Dock anges det att denna uppgift inte är nödvändig om den utfärdande myndigheten genom att fylla i ruta f bekräftar att begäran utgör en uppföljning av en situation som omfattas av artikel 4.6 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder.

[23] Se punkt 39 ovan.

[24] Se ovan, fotnoterna 8 och 9.

47. Det är därför som, *för det tredje*, en begäran om att erkänna en dom och verkställa ett straff som regel ska beviljas i enlighet med artikel 8.1 i rambeslut 2008/909, när detta rambeslut ålägger den verkställande myndigheten en skyldighet att göra detta, med förbehåll endast för de skäl för att vägra som uttömmande anges i artikel 9.1 i detta rambeslut.[25] Jag har förstått att inget av dessa skäl är tillämpligt i det nationella målet.[26]

48. Ömsesidigt förtroende är emellertid inte det samma som blint förtroende.[27] Unionsrätten ska alltid tolkas i överensstämmelse med stadgan, för att undvika situationer där dess tillämpning skulle leda till en verklig risk för en kränkning av de grundläggande rättigheter som garanteras i stadgan eller, när det gäller förevarande mål, skulle innebära att vissa situationer där en sådan kränkning redan har skett tolereras. Denna syn återges i bestämmelsen om ”grundläggande rättigheter” i artikel 3.4 i rambeslut 2008/909, där det, på samma sätt som i artikel 1.3 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, anges att rambeslutet inte ska påverka skyldigheten att iaktta de grundläggande rättigheter och de grundläggande rättsprinciper som återges i artikel 6 FEU.[28]

49. Av den praxis från domstolen som jag har hänvisat till i föregående avsnitt följer att om verkställighet av en europeisk arresteringsorder skulle leda till verkställighet av en brottmålsdom som har meddelats till följd av ett straffrättsligt förfarande vars genomförande har påverkats av systembrister eller allmänna brister vad gäller oavhängigheten hos domstolarna i den utfärdande medlemsstaten och som av den orsaken på ett påtagligt sätt påverkade handläggningen av det aktuella brottmålet, skulle detta leda till att en kränkning av den berörda personens rätt till en rättvis rättegång godtogs.[29]

50. Eftersom rambeslut 2008/909 och rambeslutet om en europeisk arresteringsorder genomförs på samma underliggande grund av ömsesidigt förtroende och ömsesidigt erkännande, som kan leda till att ett fängelsestraff faktiskt verkställs, anser jag att det oskrivna skäl som gör det möjligt att i undantagsfall avslå en begäran om erkännande och verkställighet som framställts av den behöriga myndigheten i en annan medlemsstat måste vara tillämpligt med avseende på båda dessa instrument. Genomförandet av båda dessa instrument kan nämligen i praktiken ge upphov till en situation där det är nödvändigt att förhindra de negativa följder som jag i allmänna ordalag har beskrivit i föregående punkt.

51. Likheten mellan de båda instrumentens underliggande särdrag föranleder mig vidare att anse att det oskrivna skälet i fråga måste tillämpas under samma villkor oberoende av vilket av de båda instrumenten som åberopats. Detta innebär – vilket likaså anförts av den nederländska och den polska regeringen samt av kommissionen – att tillämpningen av detta skäl ska grunda sig på den prövning i två steg som domstolen införde i samband med rambeslutet om en europeisk

[25] Huvudregeln är med andra ord att ådömda straff ska verkställas, medan beslut att inte verkställa ett straff utgör undantag. Vad gäller rambeslutet om en europeisk arresteringsorder se, senast, dom av den 23 mars 2023, LU och PH (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff) (C-514/21 och C-515/21, EU:C:2023:235, punkterna 47 och 77 och där angiven rättspraxis) (nedan kallad domen i målet LU och PH).

[26] Såvitt jag förstår var den omständigheten att rättegången mot MD hölls i hans frånvaro inte relevant när de tyska myndigheterna beslutade att inte verkställa den europeiska arresteringsordern och är inte heller relevant i förevarande mål, med beaktande av de villkor under vilka erkännande av en dom och verkställighet av ett straff får vägras i en sådan situation i enlighet med artikel 9.1 i) i rambeslut 2008/909.

[27] Se Lenaerts, K. ”La vie après l’avis: exploring the principle of mutual (yes not blind) trust”, *Common Market Law Review*, vol. 54, nr 3, 2017, s. 805–840, och Mitsilegas, V., ”Mutual Recognition and Fundamental Rights in EU Criminal Law”, i Iglesias Sánchez, S. och González Pascual, M., *Fundamental Rights in the EU Area of Freedom, Security and Justice*, Cambridge University Press, 2021, s. 235–271, särskilt s. 270 och 271.

[28] Se även skäl 13 i rambeslut 2008/909.

[29] Se, för ett liknande resonemang, domen i målet Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten), punkt 86, och domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet), punkt 68.

arresteringsorder. I likhet med vad domstolen konstaterade i det sammanhanget anser jag nämligen att, oavsett hur allvarliga systembristerna eller de allmänna bristerna är, påverkar enbart förekomsten av sådana brister inte nödvändigtvis de avgöranden som domstolarna i den berörda medlemsstaten kan komma att fatta i varje enskilt fall. [30]

52. Det är detta som gör att det andra och individualiserade steget i prövningen är nödvändigt vid tillämpningen av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och det är också detta som gör att det är nödvändigt vid tillämpningen av rambeslut 2008/909.

53. Detta konstaterande påverkas enligt min mening inte av vare sig domstolens dom i målen OG och PI (Åklagarmyndigheten i Lübeck och Zwickau) [31] eller av att rambeslut 2008/909 inte innehåller någon bestämmelse som motsvarar skäl 10 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. Den hänskjutande domstolen har hänvisat till båda dessa faktorer till stöd för sin åsikt att det räcker att tillämpa det första prövningssteget.

54. Vad först gäller domen i målen OG och PI (Åklagarmyndigheten i Lübeck och Zwickau) förklarade domstolen i den domen kort och gott vilka krav en ”utfärdande rättslig myndighet” i den mening som avses i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder måste uppfylla för att anses vara ”oavhängig” och således för att kunna utfärda europeiska arresteringsorder som kan utlösa de rättsverkningar som en europeisk arresteringsorder ska ha enligt unionsrätten. De åklagarmyndigheter som avsågs i de målen uppfyllde inte dessa krav, vilket innebar att de inte hade ställning som ”utfärdande rättslig myndighet” i den mening som avses i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder.

55. Som en följd av den domen anmodades domstolen att svara på frågan huruvida den slutsats som hade nåtts i det målet betyder att när systembrister eller allmänna brister vad gäller en domstols oavhängighet har identifierats, innebär dessa brister att alla domstolar i den berörda medlemsstaten förlorar sin ställning som ”utfärdande rättslig myndighet”, vilket i så fall skulle innebära att den verkställande myndigheten inte behöver vidta det andra steget i den prövning som ligger till grund för tillämpningen av det oskrivna skälet att vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder. [32]

56. Domstolen svarade nekande på denna fråga. Den förklarade att den slutsats som hade nåtts i domen i målen OG och PI (Åklagarmyndigheten i Lübeck och Zwickau) inte byggde på systembrister eller allmänna brister i det berörda nationella systemet, utan på den omständigheten att de allmänna åklagarmyndigheterna som var i fråga var underordnade den verkställande makten, som kunde ge dem anvisningar om huruvida en europeisk arresteringsorder skulle utfärdas i ett givet fall. [33]

57. De ovan angivna situationer som föranlett fastställandet av det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder involverar däremot ett scenario där en europeisk arresteringsorder har utfärdats av en *domstol*, vars strukturella oavhängighet från den verkställande makten inte vid första påseendet ska betvivlas, just därför att det rör sig om en domstol och inte en allmän åklagarmyndighet. Av domstolens praxis följer att denna premiss kan ifrågasättas endast i det undantagsfall att det föreligger systembrister eller allmänna brister i domstolsväsendet som sådant, vilket föranleder tvivel om hur de domstolar

30 Se, exempelvis, domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet), punkt 42.

31 Dom av den 27 maj 2019, OG och PI (Åklagarmyndigheten i Lübeck och Zwickau) (C-508/18 och C-82/19 PPU, EU:C:2019:456).

32 Domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet), punkt 33.

33 Domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet), punkterna 48 och 50.

som ingår i det domstolsväsendet *faktiskt* fungerar. Eftersom sådana systembrister eller allmänna brister kan ha olika inverkan inom domstolsväsendet i fråga, är det emellertid nödvändigt att fastställa inte endast att de föreligger (det första steget) utan också att de kan påverka eller redan har påverkat just det fall som är för handen (det andra steget).

58. Samma resonemang ska, enligt min mening, tillämpas i samband med rambeslut 2008/909. Genomförandet av detta rambeslut grundar sig på ömsesidigt erkännande av domar som har meddelats av medlemsstaternas domstolar, vilkas oavhängighet inte får ifrågasättas, utom under exceptionella omständigheter. Eftersom dessa exceptionella omständigheter, som det redan har påpekats, kan ha olika inverkan på domstolsväsendet inom den berörda utfärdande staten, måste deras specifika följder i det enskilda fallet undersökas.

59. Vad därefter gäller slutsatsen att *båda* prövningsstegen ska tillämpas anser jag – i motsats till den hänskjutande domstolen – att den inte påverkas av den omständigheten att rambeslut 2008/909 inte innehåller någon bestämmelse motsvarande skäl 10 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder. I det skälet anges att tillämpningen av systemet med en europeisk arresteringsorder ”får avbrytas endast om en medlemsstat allvarligt och ihållande åsidosätter de principer som fastställs i [artikel 2 FEU]” och i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artikel 7 FEU.

60. Det är riktigt att domstolen i domen i målet Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) hänvisade till det skälet, när den slog fast att det andra steget i prövningen inte behöver genomföras, om rådet har avbrutit tillämpningen av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder med avseende på en given medlemsstat till följd av det förfarande som föreskrivs i artikel 7.2 FEU. [34]

61. Av detta följer emellertid inte att avsaknaden av en bestämmelse i rambeslut 2008/909 som hänvisar till det förfarandet innebär att det förfarandet kan ersättas med ett beslut av en nationell domstol.

62. Domstolen var mycket tydlig när den i samband med rambeslutet om en europeisk arresteringsorder konstaterade att underlåtenhet att genomföra det andra steget i prövningen skulle leda till ett (oacceptabelt) generellt undantag från tillämpningen av principen om ömsesidigt förtroende och ömsesidigt erkännande i fråga om avgöranden som meddelats av domstolarna i en given medlemsstat. [35]

63. Jag anser att samma konstaterande gäller med avseende på rambeslut 2008/909. Såsom i allt väsentligt påpekats av den nederländska och den polska regeringen samt av kommissionen är avsaknaden i en sådan sekundärrättsakt av en uttrycklig hänvisning till mekanismen för avbrytande i enlighet med artikel 7.2 FEU förändrar inte den omständigheten att ett *generellt* avbrytande av tillämpningen med avseende på en given medlemsstat endast kan följa av det förfarandet.

64. Vad slutligen gäller den hänskjutande domstolens osäkerhet om huruvida det första steget i prövningen ska genomföras av de nationella domstolarna eller huruvida detta är en fråga som rör tolkningen av unionsrätten och som är förbehållen EU-domstolen instämmer jag helt och fullt med den hänskjutande domstolen vad gäller betydelsen av denna fastställelse. Vad gäller den hänskjutande domstolens åsikt (såsom denna kommer till uttryck i den fjärde frågans

[34] Domen i målet Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet), punkterna 70–72.

[35] Se, för ett liknande resonemang, domen i målet Openbaar Ministerie (Den utfärdande rättsliga myndighetens oavhängighet), punkt 43.

formulering)[36] att en sådan fastställelse ska göras på ett enhetligt sätt för att undvika rättsosäkerhet inom Europeiska unionen, ska det emellertid påpekas att en enhetlig fastställelse endast kan uppnås genom det förfarande som grundas på artikel 7.2 FEU, som det har hänvisats till ovan och som i sin tur resulterar i att tillämpningen av instrumentet i fråga avbryts gentemot en given medlemsstat. I avsaknad av en sådan fastställelse fortsätter rambeslut 2008/909 att vara tillämpligt. Av de skäl som angetts ovan anser jag emellertid att bestämmelsen om grundläggande rättigheter i artikel 3.4 i rambeslutet ger den verkställande myndigheten en möjlighet och de facto en skyldighet att förhindra att tidigare kränkningar av den grundläggande rätten till en rättvis rättegång tolereras, genom att i undantagsfall och under de villkor som angetts ovan vägra att erkänna en dom och verkställa ett straff.

65. Det ska också påpekas att även om frågan huruvida det är allmänt möjligt att överföra det oskrivna skäl för att i undantagsfall vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder på rambeslut 2008/909 och huruvida de villkor under vilka det ska tillämpas rör tolkningen av unionsrätten – en tolkning som EU-domstolen får tillhandahålla i sitt svar på en fråga som hänskjutits i enlighet med artikel 267 FEUF – beror fastställelsen av huruvida detta skäl ska tillämpas i ett givet fall på de faktiska omständigheterna i målet i fråga och utgör en fråga rörande tillämpningen av unionsrätten som uteslutande omfattas av den nationella domstolens behörighet.[37] Detta gäller inte endast med avseende på det andra steget i den prövning som avser de särskilda omständigheterna i ett givet fall, utan också med avseende på det första steget och fastställelsen av huruvida det föreligger allmänna brister eller systembrister hos, såsom i förevarande fall, domstolarna i den utfärdande medlemsstaten. I enlighet med denna utgångspremiss tillhandahåller den rättspraxis avseende rambeslutet om en europeisk arresteringsorder som det hänvisas till i hela detta förslag avgörande vägledning för den nationella domstolen om de faktorer som ska beaktas för detta ändamål.[38]

66. Mot bakgrund av ovanstående bedömning anser jag därför att artikel 3.4 i rambeslut 2008/909 ska tolkas så, att i situationer där det i detta instrument föreskrivs en skyldighet för den verkställande myndigheten att erkänna en dom och verkställa ett straff och där denna myndighet *för det första* har bevis för systembrister eller allmänna brister vad gäller oavhängigheten hos domstolarna i den utfärdande medlemsstaten får den vägra erkännande och verkställighet endast om den *för det andra* konstaterar att det under de särskilda omständigheterna i det fallet finns välgrundade skäl att tro att den personens grundläggande rätt till en rättvis rättegång, vilken fastställs i artikel 47 andra stycket i stadgan, har kränkts, bland annat med beaktande av de relevanta uppgifter som den dömda personen i fråga har tillhandahållit gällande hur brottmålet mot honom eller henne handlades.

D. Den tidpunkt som ska användas som utgångspunkt

67. Nu kvarstår att fastställa vilken tidpunkt som ska användas som utgångspunkt vid tillämpningen av det ovan angivna oskrivna skälet och vid genomförandet av den prövning i två steg som har diskuterats i detta mål.

[36] Jag noterar att den fjärde frågan ställts endast för det fall EU-domstolen skulle besvara den första och den andra frågan så att den verkställande myndigheten inte kan vägra erkännande och verkställighet av en ansökan (enbart) med hänvisning till att det förekommer systembrister eller allmänna brister i (eftersom, såsom jag förstår den hänskjutande domstolens resonemang, det inte skulle ankomma på den nationella domstolen utan på EU-domstolen att göra den bedömningen).

[37] Se dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku azowieckim m.fl. (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 75 och där angiven rättspraxis), och, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 35 och där angiven rättspraxis).

[38] Se, exempelvis, domen i målet Openbaar Ministerie (Domstol som inrättats enligt lag i den utfärdande medlemsstaten), punkterna 78–80 och där angiven rättspraxis.

68. Den fråga som specifikt uppkommer under omständigheterna i det nationella målet är huruvida denna utgångspunkt för det första ska utgöras av den tidpunkt då den ursprungliga fängelsedomen mot MD meddelades, eller för det andra huruvida den också kan utgöras av den tidpunkt då beslutet om uppskjuten verkställighet av den domen antogs, eller för det tredje huruvida den till och med inbegriper den tidpunkt då den hänskjutande domstolen har att besluta om begäran om verkställighet av straffet i fråga.

69. Det ska påpekas att relevansen hos den *första* av de tidpunkter som den hänskjutande domstolen har identifierat inte föranleder några särskilda problem. Vid den tidpunkten ådömdes MD fängelsestraffet till följd av en rättegång där MD:s skuld hade prövats. Ett sådant förfarande måste helt klart erbjuda lämpliga skyddsregler, inbegripet rätten till en rättvis rättegång, som stadfästs i artikel 47 andra stycket i stadgan och som avses i det nationella målet. Som kommissionen och den polska regeringen också har hävdat måste den hänskjutande domstolen vid tillämpningen av det oskrivna skälet i fråga logiskt utgå från den situation som rådde i den utfärdande staten vid tidpunkten för nämnda förfarande, i syfte att avgöra huruvida förfarandet genomfördes i ett sammanhang med systembrister eller allmänna brister som påverkade oavhängigheten hos domstolarna i den utfärdande medlemsstaten och huruvida dessa brister dessutom på ett konkret sätt påverkade MD:s grundläggande rätt till en rättvis rättegång.

70. Skulle den nationella domstolen konstatera att prövningen i två steg leder till ett jakande svar, anser jag i likhet med kommissionen att en prövning av eventuella följdbeslut som har antagits efter den ursprungliga domen är överflödig, eftersom möjligheten att erkänna och verkställa dessa är beroende av möjligheten att erkänna och verkställa den ursprungliga domen.

71. Skulle den bedömning som görs med avseende på den ursprungliga domen emellertid lämna möjligheten öppen att erkänna och verkställa den, uppkommer frågan huruvida det oskrivna skälet i fråga kan tillämpas också med utgångspunkt i den situation som rådde i den utfärdande staten när beslutet om återkallande antogs (den *andra* av de tidpunkter som anges i punkt 68 ovan).

72. Den polska regeringen och kommissionen har olika åsikter på denna punkt. Medan kommissionen anser att denna tidpunkt är relevant (om än subsidiärt, såsom jag precis har förklarat i punkterna 70 och 71 ovan), har den polska regeringen hävdat det motsatta.

73. Jag instämmer i princip med kommissionen, även om detta synsätt kommer att nyanseras ytterligare nedan.

74. Till stöd för sitt argument att den andra av de ovan angivna tidpunkterna inte är relevant har den polska regeringen angett att beslutet om återkallande inte uppfyller definitionen av en ”dom” i den mening som avses i artikel 1 a i rambeslut 2008/909 och därför inte omfattas av dess tillämpningsområde.

75. Det är riktigt att rambeslut 2008/909 enligt artikel 3.3 däri endast ska tillämpas på ”erkännande av domar … i den mening som avses i detta rambeslut”. I artikel 1 a definieras ”dom” som ”ett beslut eller avgörande som fattats av en domstol i den utfärdande [medlems]staten och som vunnit laga kraft och innebär att en fysisk person ådöms en påföljd”. Det är också riktigt att straffet i fråga ådömdes MD genom den ursprungliga domen, medan följdbeslutet ”endast” innebar ett återkallande av den ursprungligen uppskjutna verkställigheten.

76. Detta påpekande innebär emellertid inte att beslutet i fråga inte är relevant vid tillämpningen av rambeslut 2008/909.

77. Jag noterar, i likhet med vad kommissionen har påpekat, att den fällande domen i förevarande fall kunde föranleda tillämpning av ordningen för erkännande i rambeslut 2008/909 först när den ursprungligen uppskjutna verkställigheten av straffet hade återkallats genom beslutet i fråga, eftersom MD innan det antogs ännu inte var skyldig att börja avtjäna det straff som ådömts honom. Det är därför det beslutet (tillsammans med den ursprungliga domen) som enligt min mening ger upphov till en skyldighet för den verkställande myndigheten att verkställa det ådömda straffet, förutsatt att tillämpliga villkor är uppfyllda. Detta räcker enligt min mening för att åtminstone i detta skede av bedömningen inte utesluta att den tidpunkt som identifierades i punkt 68 ovan är relevant för prövningen av det ifrågavarande oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra att bifalla en ansökan som framställts med stöd av rambeslut 2008/909.

78. Den polska regeringen har emellertid även hävdat att det inte är relevant att beakta den situation som rådde i den utfärdande medlemsstaten vid den angivna tidpunkten, eftersom beslutet om återkallande inte ändrade vare sig det ådömda straffets natur eller dess mängd. Detta gör det överflödigt att beakta situationen. Den polska regeringen har vidare förklarat att enligt de tillämpliga nationella bestämmelserna är det obligatoriskt att återkalla uppskjuten verkställighet när den berörda personen avsiktligt har begått ett brott under prövotiden [39] och att den nationella domstolen i en sådan situation inte har något utrymme för skönsmässig bedömning, utan måste återkalla den uppskjutna verkställigheten av straffet.

79. Det ska påpekas att domstolen ställdes inför en litet annorlunda situation i domen i målet Ardic [40]. I det målet hade den uppskjutna verkställigheten av ett fängelsestraff återkallats, eftersom den berörda personen inte hade iakttagit villkoren för den villkorliga domen. Personen i fråga hade närvarat vid den rättegång som ledde till fängelsedomen, men hade inte deltagit i det efterföljande förfarande genom vilket den uppskjutna verkställigheten av straffet återkallats. I det sammanhanget anmodades domstolen att avgöra huruvida den omständigheten att förfarandet för återkallande hade genomförts i den berörda personens frånvaro under vissa villkor kan utgöra skäl för att vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder i enlighet med artikel 4a.1 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder.

80. Domstolen svarade nekande på detta och förklarade att detta skäl för att vägra verkställighet endast kan prövas om det beslut som meddelats till följd av ett förfarande som genomförts i den berörda personens frånvaro innebär att den berörda personen definitivt fälls till ansvar för brott och, i förekommande fall, fängelsestraff. Däremot ska nämnda skäl inte prövas, om beslutet om verkställighet eller tillämpning av ett fängelsestraff inte ändrar straffets natur eller mängd och den myndighet som antar det har ett skönsmässigt utrymme i detta hänseende. [41]

81. Det framgår det av handlingarna i målet att beslutet om återkallande i förevarande fall inte ändrade vare sig det ådömda straffets natur eller dess omfattning. Vidare, och med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning, har den polska regeringen förklarat att den nationella domstolen inte hade något skönsmässigt utrymme i frågan om huruvida det skulle antas eller inte.

[39] Enligt den polska regeringen följer detta av artikel 75 i ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (lag av den 6 juni 1997 om strafflagen).

[40] Dom av den 22 december 2017, Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026) (nedan kallad domen i målet Ardic).

[41] Se även domen i målet LU och PH, punkt 53.

82. Jag anser emellertid att det inte följer av dessa omständigheter att de faktorer som i den utfärdande medlemsstaten ledde fram till återkallandet nödvändigtvis är irrelevanta, vid prövningen av huruvida det oskrivna skälet för att i undantagsfall vägra erkännande av en dom och verkställighet av ett straff kan vara tillämpligt i det aktuella fallet. Anledningen härtill är att den berörda personen kan åberopa särskilda omständigheter för att visa att den avgörande omständighet som ledde fram till att återkallandet av beslutet att skjuta upp verkställigheten av domen var en påtaglig följd av de allmänna brister eller systembrister som det hänvisats till ovan.

83. Med detta sagt anges det inga sådana särskilda omständigheter i beslutet om hänskjutande. Det specificeras inte heller exakt vad som var den avgörande omständighet som ledde fram till antagandet av det aktuella beslutet om återkallande.

84. I detta avseende kan de skäl som leder fram till återkallandet av beslutet att skjuta upp verkställigheten av ett fängelsestraff vara annorlunda och beroende av tillämplig nationell rätt. Jag förstår från den polska regeringens förklaringar, vilka det redogörs för i punkt 78 ovan, att antagande av ett beslut om återkallande, såsom det aktuella beslutet, är en automatisk följd av att ett nytt (uppsåtligt) brott har begåtts.

85. Om det under sådana omständigheter skulle visas att det aktuella beslutet om återkallande av den uppskjutna verkställigheten var en automatisk följd av att MD begått ett nytt uppsåtligt brott anser jag, i likhet med vad kommissionen i allt väsentligt anfört, att omständigheterna som kringgärdade detta brottmål (och således tidpunkten för det nya brottmålet) blev relevanta för att subsidiärt tillämpa det oskrivna skälet för undantagsfall när den bevisning som åberopats vid den verkställande myndigheten ger anledning till ett sådant synsätt.

86. Om det skulle visas att de systembrister och allmänna brister som påverkar domstolsväsendet i den utfärdande medlemsstaten på ett påtagligt sätt inverkat på den berörda personens rätt till en rättvis rättegång i ett nytt förfarande i vilket han eller hon befanns skyldig till ett nytt brott kommer detta nödvändigtvis att vara relevant vid bedömningen av det påföljande återkallandet med avseende på ordningen för erkännande och verkställighet enligt rambeslut 2008/909. Det förhåller sig så eftersom, om det nya straffrättsliga förfarandet inte förelåg skulle återkallande av den uppskjutna verkställigheten av domen inte ha blivit aktuellt. [42]

87. När det slutligen gäller den *tredje tidpunkten* som anges i punkt 68 ovan, det vill säga den tidpunkt då den verkställande myndigheten har att besluta om huruvida domen ska erkännas och straffet verkställas, kan jag i likhet med den polska regeringen och kommissionen inte se hur den är relevant för tillämpningen av det aktuella oskrivna skälet, eftersom situationen i den utfärdande medlemsstaten vid den tidpunkten inte retrospektivt kan påverka det straffrättsliga förfarande som redan avslutats där. [43]

88. Mot bakgrund av ovanstående bedömning drar jag slutsatsen att när en begäran om erkännande och verkställighet enligt rambeslut 2008/909 avser en dom genom vilken det har ådömts ett fängelsestraff som ursprungligen har skjutits upp, men som det senare har beslutats ska verkställas, utan att straffets art eller omfattning har ändrats, ska det prövas huruvida det oskrivna

[42] Se analogt även domen i målet LU och PH, punkterna 65–68 och 70 där det anges att den brottmålsdom som meddelats i den tilltalades utevaro och utan vilken uppskov med frihetsstraffet för vars verkställande den europeiska arresteringsordern utfärdades i det fallet inte skulle ha återkalla, utgör en del av förhandlingen i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslutet om den europeiska arresteringsordern.

[43] Det ska tilläggas att i motsats till ordningen i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder innebär rambeslut 2008/909 inte överföring av den dömda personen *från den verkställande medlemsstaten till den utfärdande staten, utan motsatsen*, eller också innebär den ingen överföring alls, när den berörda personen, såsom MD, redan befinner sig i den verkställande staten.

skälet för att i undantagsfall vägra erkännande av en dom och verkställighet av ett straff ska tillämpas, i enlighet med vad som anförs i punkt 66 ovan, och den prövning i två steg som denna tillämpning grundar sig på ska vidtas genom att utgå från den tidpunkt då den ursprungliga fängelsedomen meddelades. Om denna prövning inte leder till slutsatsen att erkännande och verkställighet ska vägras, ska samma prövning göras om den bevisning som lagts fram vid myndigheten i den verkställande medlemsstaten ger anledning till ett sådant synsätt, med utgångspunkt i den tidpunkt då den avgörande omständighet inträffade som föranledde att uppskovet med verkställigheten av straffet återkallades.

V. Förslag till avgörande

89. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar de frågor som ställts av Landgericht Aachen (Regionala domstolen i Aachen, Tyskland) på följande sätt:

Artikel 3.4 i rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen

ska tolkas så, att i situationer där det i detta rambeslut föreskrivs en skyldighet för den verkställande myndigheten att erkänna en dom och verkställa ett straff och där denna myndighet *för det första* har bevis för systembrister eller allmänna brister vad gäller oavhängigheten hos domstolarna i den utfärdande medlemsstaten får den vägra erkännande och verkställighet endast om den *för det andra* konstaterar att det under de särskilda omständigheterna i det fallet finns välgrundade skäl att tro att den personens grundläggande rätt till en rättvis rättegång, vilken fastställs i artikel 47 andra stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, har kränkts, bland annat med beaktande av de relevanta uppgifter som den dömda personen i fråga har tillhandahållit beträffande hur brottmålet mot honom eller henne har handlagts.

När en begäran om erkännande av en dom och verkställighet av ett straff enligt rambeslut 2008/909 avser en dom genom vilken det har ådömts ett fängelsestraff som ursprungligen har skjutits upp, men som det senare har beslutats ska verkställas utan att straffets art eller omfattning har ändrats, ska den prövning i två steg som angetts ovan göras med utgångspunkt i den tidpunkt då den ursprungliga fängelsedomen meddelades. Om denna prövning inte leder till slutsatsen att erkännande och verkställighet ska vägras, ska samma prövning göras om den bevisning som lagts fram vid myndigheten i den verkställande medlemsstaten ger anledning till ett sådant synsätt med utgångspunkt i den tidpunkt då den avgörande omständighet inträffade som föranledde att uppskovet med verkställigheten av straffet återkallades.